

Zavezniške armade prodirajo v notranjost Francije!

Nadaljnje zavezniške čete se izkrcale na obrežju severne Francije. Oddelki Montgomeryjeve armade pretrgali železnico Pariz-Cherbourg pri Caenu. Berlin priznal hitro razvijanje zavezniških invazijskih operacij na 60 milj dolgi fronti. Roosevelt izjavil, da se operacije vrše po načrtih, zaeno pa je svaril pred optimizmom.—Ostanki nemške armade beže pred peto ameriško armado v Italiji.—Rumunsko mesto ob ustju Donave bombardirano iz zraka.—Ruške armade obnove ofenzivo

London, 7. jun.—Zavezniške armade prodirajo v notranjost Francije iz obrežnih krajev, katere so počistile. Protinapadi nemških oklopnih kolon so bili zdobljeni. Protinacijska podtalna radiopostaja v Nemčiji poročila, da so zavezniški zasedli Bayeux, šestnajst milj severozapadno od Caena, po ljuti bitki z Nemci. Čez sto zavezniških tankov napada Caen.

Radio Berlin poročila, da so se nadaljnje zavezniške divizije izkrcale v Franciji sinoči in danes zjutraj.

London, 7. jun.—Nove zavezniške čete so se izkrcale na obrežju severne Francije. General Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik invazijske sile, je naznanil, da so ameriške, britske in kanadske čete naletele na neznan odpor sovražnika na kopnem in v zraku.

Poročila trdijo, da so oddelki armade, kateri poveljuje britski general Montgomery, pretrgali železnico Pariz-Cherbourg pri Caenu, devet milj daleč v notranjosti Francije. Caen leži ob reki Orni. Ta železnica tvori glavno linijo, po kateri Hitlerjeva oborožena sila na polotoku dobiva orožje, strelivo in druge potrebščine.

Premier Churchill je naznanil v parlamentu, da so zavezniške čete zavojevane v bitkah z Nemci v Caenu, kar pa je Berlin zanikal. Churchill je tudi razkril, da so zavezniška transportna letala uspešno izkrcala več tisoč vojakov v ozadju nemških linij v Franciji.

Najbolj značilna faza v operacijah, kar vsi naglašajo, je neaktivnost nemške letalske sile. Nekaj nemških letal je v zraku, ostala pa so na tleh. Nemška bojna letala bodo morda šla v akcijo pozneje.

Radio Berlin je priznal, da se zavezniške invazijske operacije hitro razvijajo na 60 milj dolgi fronti in da so se nadaljnje zavezniške čete izkrcale na ozemlju ob reki Orni, severnem obrežju Normandije in na južno-zapadni strani Havra.

Po nacijih kontrolirana radiopostaja v Vichyju pravi, da so ljute bitke v teku na severni strani Rouena ob reki Seni, 41 milj vzhodno od Havra, pri Carentanu, Bayeuxu in Villers-Trouvillu.

Zavezniške čete so se izkrcale v več krajih sto milj dolgega obrežnega pasu med Havrom in Cherbourgom.

Ameriške bojne ladje pod poveljstvom dveh admiralov so tvorile del zavezniškega brodogradne čete 4000 ladij, ki so bombardirale obrežje severne Francije pred invazijo. Podadmirala sta Alan G. Kirk in Morton L. Deyo.

Radio Berlin je oddal naznanilo nemškega poveljstva o poteku operacij danes zjutraj.

"Ljute bitke divjajo na ozemlju med Cherbourgom in Havrom, na obrežju severne Francije in v krajih ob ustju reke Orne pri Caenu," pravi naznanilo. "Na južni strani Havra so bile zavezniške čete, katere so pripeljala letala, uničene."

Washington, D. C., 7. jun.—Predsednik Roosevelt je dejal, da se invazijske operacije zavezniške sile v Franciji vrše po načrtih, zaeno pa je svaril pred optimizmom. Poročilo iz glavnega stana generala Eisenhowerja omenja neznatne zavezniške izgube v začetni fazi operacij. Ameriške izgube na morju v sunkih preko Rokavskega preliva vključujejo dva rušilca in eno manjšo ladjo.

Roosevelt je razkril, da so bili načrti glede zavezniške invazije Hitlerjeve "evropske trdnjave" sestavljeni na konferenci med njim, Churchillom in Stalinom ter zavezniškimi vojaškimi voditelji v Teheranu, Perziji.

Napoli, Italija, 7. jun.—Ostanki nemške armade še vedno beže severno in južno od Rima pred oddelki pete zavezniške armade, ki so prekoračili zgodovinsko reko Tiber v več krajih. "Operacije, katerih cilj je uničenje sovražnika," se nadaljujejo," pravi uradni komuniké. "Z okupacijo Rima po zavezniški sili so prišle v novo fazo."

Francoske čete so zasedle Tivolij, strateško mesto ob avzanski cesti, 15 milj severovzhodno od Rima. V hribih na vzhodni strani Rima je v akciji osma britska armada. Zavezniški so v zadnjih treh dneh ujeli več tisoč nemških vojakov.

Ameriška letalska baza v Rusiji, 7. jun.—Ameriške letelce trdnjave in bombniki so izvršili napad na Galati, rumunsko mesto ob ustju reke Donave, in Debrecen, Ogrska. To je bil drugi ameriški bombni napad na Rumunijo in Ogrsko, uprizorjen s tajnih baz v Rusiji.

Bombe, katere so vrgli ameriški letalci, so porušile več objektov in znetile požare.

Moskva, 7. jun.—Naznanilo, da so zavezniški invadirali severno Francijo, je povzročilo veliko veselje v Rusiji. Sovjetsko upanje o invaziji in ustanovitvi nove fronte v zapadni Evropi se je uresničilo.

Trdi se, da se ruske armade pripravljajo na obnovo ofenzive proti nemški sili na vzhodni fronti.

Zavezniški stan na Novi Gvineji, 7. jun.—General Douglas MacArthur poročila, da ameriške čete prodirajo proti Mokmeru, japonski letalski bazi na otoku Biaku. Prve so dospеле do točke, ki je oddaljena samo eno miljo od te baze.

Ameriški letalci so ponovno metali bombe na japonske baze na Truku, Ponapu in Nauru. V spopadih v zraku so sestrelili devetnajst japonskih letal.

Protest proti zapostavljanju zamorcev

Chicago, 7. jun.—Protest, ki se lahko razvije v revoluto članov Čikaške odvetniške zveze, je bil naslovljen posebnemu odboru, ker je zavrnil aplikacije štirih prominentnih zamorskih odvetnikov za pristop. Nekateri odvetniki zahtevajo splošno glasovanje. Kot kandidatje so bili odklonjeni odvetniki Earl Dickerson, Archibald C. Carey, Rufus S. White in Rufus Sampson.

Partizani zasedli šest mest

Ljute bitke se nadaljujejo

London, 7. jun.—Radio Svobodna Jugoslavija poročila, da so enote osvobodilne armade, katere poveljnik je maršal Tito, reokupirale šest mest po porazu Nemcev.

Poročilo dostavlja, da so partizani v ofenzivi v več krajih fronte. Začela se je po invaziji zavezniških čet severne Francije. Ljute bitke med partizani in nemško silo se nadaljujejo.

Partizani so zasedli Ključ in Arzano v zapadni Bosni, štiri pa v vzhodni Bosni. V bitki za posest Arzana so partizani ubili čez tristo sovražnikov.

De Gaulle apelira na Francoze

Pomagajo naj zavezniški invazijski sili

London, 7. junija.—General Charles de Gaulle, predsednik francoskega narodnega odbora, ki je pravkar dopel v London, je po radiu apeliral na svoje rojake, naj pomagajo zavezniškim, ki so invadirali Francijo, v vseh ozirih in z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolago. Voditelji podtalnih grup naj koordinirajo svoje operacije z operacijami invazijske armade.

General je v svojem apelu poudarjal, da je invazija uvod v osvoboditev Francije. Iz tega razloga je potrebno, da voditelji podtalnih grup sledo instrukcijam poveljstva zavezniške invazijske sile.

Maršal Petain je preko pariške radiopostaje apeliral na Francoze, naj ne store nobenega koraka, ki bi lahko izzval drastične represalije. "Francija je spet postala bojišče," je rekel Petain. "V nastalih okolištinah bo moralo poveljstvo nemške armade uveljaviti posebne odredbe. Pokorite se tem odredbam."

Petain je apeliral tudi na francoske uradnike in železničarje, naj ostanejo na svojih pozicijah in pomagajo nemški vojni mašini.

Portugalska se udala pritisku

Ustavila je izvoz tungstena v Nemčijo

Washington, D. C., 7. jun.—Portugalska se je udala pritisku Amerike in Velike Britanije po dolgem oklevanju. Državni department je naznanil, da je ustavila izvoz tungstena, kovine, ki se uporablja pri izdelovanju orožja, v Nemčijo.

Naznanilo pravi, da Portugalska ni samo ustavila izvoz tungstena v Nemčijo, temveč tudi produkcijo. Letni izvoz te kovine v Nemčijo je znašal 1200 ton.

Državni department je dejal, da so pogajanja rezultirala v sklenitvi dogovora s Portugalsko. Amerika in Velika Britanija sta prej sklenili sličen dogovor s Španijo. Pritisk Amerike in Velike Britanije na Portugalsko je podprla Brazilija.

NEMCI POTLAČILI REVOLTO V BOLGARIJI

Devet častnikov pobegnilo v Rusijo in Jugoslavijo NACIJI SEDE NA OGNJENIKU

Istanbul, Turčija, 7. jun.—Nemci so zatrli poskusno revoluto v Bolgariji, katero so vodili Rusiji naklonjeni generali, in poostri kontrolno, a se kljub temu zavedajo, da sede na ognjeniku. Taka je situacija v Bolgariji danes na podlagi informacij, ki prihajajo v Turčijo.

Devet visokih bolgarskih vojaških častnikov, med temi dva generala, je pobegnilo v Rusijo in Jugoslavijo, kjer so se pridružili sili maršala Tita. Nekateri drugi, ki so bili zapleteni v revoluto, so bili aretirani. Očitno je, da Nemci ne zaupajo poveljnikom bolgarske armade.

Novi kabinet, ki je bil sestavljen po dvanajstih dneh krize, je bolj pronicajski kot je bil prejšnji, toda ne predstavlja čustev in težen bolgarskega ljudstva. To je fakt, ki ga priznavajo celo naciji. Bolgarija je bila dvanajst dni brez vlade, ker niso Nemci mogli dobiti hlapcev, da bi jim služili.

Ruski pritisk na Bolgarijo se je povečal v zadnjih dneh. Cilj tega je odcpeitev Bolgarije od nacijske Nemčije. Ako se bodo sovjeti odločili za napad na Bolgarijo, ne bodo izzvali velikega odpora.

Turški uradni krogi še niso potrdili poročila, da sta dva bolgarska generala prišla v Turčijo. Znano je, da je bil eden obstreljen po nemških vojaških stražah, ko je prekoračil mejo. Žene in otroci ruskih diplomatov v Sofiji so bili poslani v Turčijo in izgleda, da jim bodo člani diplomatskega zbora sledili. Moskva je že namignila, da bo podzvela drastične korake proti Bolgariji, če se ne bo kmalu odtrgala od Nemčije.

Ako bodo Nemci izgubili Bolgarijo, bodo izgubili tudi Grčijo, ker ne bodo mogli držati in braniti zalagalnih linij. Nepotrjena vest pravi, da je nemško poveljstvo poslalo nadaljnji pet vojaških divizij v Bolgarijo. V Bolgariji se sedaj nahaja najmanj deset nemških divizij.

Delavci v argentinskih klanicah dobili zvišanje

Buenos Aires, Argentina, 7. junija.—Vlada je izdala odredbo, da se zviša plača vsem delavcem, ki so uposleni v klanicah. Zvišanje znaša od pet do deset odstotkov. Odredba prepoveduje je stavke za dobo enega leta. V klanicah je uposlenih čez 60,000 delavcev.

Stavka ustavila produkcijo motorjev

Lockland, O., 7. jun.—Stavka v tovarni Wright Aeronautical Corp. je ustavila produkcijo letalskih motorjev. Nastala je v znak protesta proti uposlitvi sedmih zamorcev. Uradniki unije avtnih delavcev so obsodili stavko, v kateri je prizadetih okrog 12,000 delavcev.

Pet ubitih pri eksploziji smodnika

Chilidesburg, Ala., 7. jun.—Pet delavcev je bilo ubitih, trinajst ranjenih pri eksploziji smodnika v skladišču. Vzrok še ni ugotovljen.

Domače vesti

Iz Clevelanda

Cleveland, Ohio.—Po dolgi in mučni bolezni je umrl v mestni bolnišnici Joseph Meršnik, star 52 let. Doma je bil iz vasi Podbeze pri Hrušici na Primorskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 34 leti. Zapušča ženo, tri hčere, enega sina pri mornarici, eno sestro in več drugih sorodnikov, v starem kraju pa mater, brate in sestre.—Iz bolnišnice Mt. Sinai se je vrnil na svoj dom Adolf Tomšič. Prijatelji ga lahko obiščejo.

Pedel na bojišču

Walsenburg, Colo.—Vladimir Chavka in njegova žena sta dobila poročilo od vojnega departmента, da je bil jun sin Pete ubit v bitki z Japonci nekje na Pacifiku. Star je bil 25 let in član društva 299 SNPJ. Poleg staršev zapušča enega brata in dve sestri, ki so vsi člani jednote.—Nedavno je umrl Frank Vodenik, star 68 let in rojen nekje na Spodnjem Štajerskem. Zapušča ženo.

Delavci morajo podpirati invazijo

Murray in Green zagotavljata Roosevelta

Washington, D. C., 7. jun.—Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, je zagotovil predsednika Roosevelta, da njegova organizacija bo podpirala invazijo Francije po zavezniški sili in držala pristavkovno obljubo.

"Apeliral sem na člane vseh unij CIO, da ne smejo izgubiti niti minute iz nobenega razloga, temveč skrbeli, da se bo produkcija nadaljevala," pravi Murray. "Pazili bomo, da detok orožja in drugih potrebščin, ki jih potrebuje invazijska sila, ne bo prekinjen, dokler ne bo sovražnik poražen."

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je tudi apeliral na člane unij, naj se smatrajo za del ameriške invazijske sile in se kot taki obnašajo. Kakor Murray, je tudi Green zagotovil Roosevelta, da ADF ne bo tolerirala stavk. "Naši fantje žrtvujejo svoja življenja na bojiščih," je rekel. "Naša dolžnost je, da jih podpiramo v vseh ozirih. Največja podpora bo, če bomo skrbeli za nepretrgano produkcijo orožja."

Švedski parnik pripeljal ranjene vojake

Jersey City, N. J., 7. jun.—Švedski parnik Gripsholm je pripeljal 51 ranjenih in bolnih ameriških vojakov, ki so se nahajali v nemških ujetniških taboriščih in bolnišnicah in so bili v Lizboni, Portugalska, izmenjani za nemške ujetnike. Ambulance so jih odvedle v bolnišnico Halloran.

Nemško poročilo o potopu zavezniških parnikov

Bern, Švica, 7. jun.—Radio Berlin je naznanil, da so enote nemške pomorske in letalske sile potopile 24 ameriških in britskih parnikov ter transportov v zadnjih petih tednih. Tonaža teh je znašala 131,000 ton. Nemci so poškodovali tudi 17 rušilcev, osem motornih čolnov in dve podmornici.

Bivši poljski zunanji minister umrl

New York, 7. jun.—Radijsko poročilo iz Rumunije pravi, da je polkovnik Josef Beck, bivši poljski zunanji minister, umrl. On je pobegnil v Rumunijo l. 1939, ko so nemške armade udrje na Poljsko.

Nemčija premešča vojne tovarne

Posledica zavezniških bombnih napadov

Lisbona, Portugalska, 7. jun.—Kapaciteta Nemčije v vodstvu vojnih operacij je padla kot posledica zavezniških bombnih napadov na mesta in industrijska središča, ni pa uničena, po sodbi tukajšnjih opazovalcev in veščakov. Nemška vojna industrija se je začela umikati na "pripravljene pozicije" že pred osmimi leti. Tovarne iz izpostavljenega Porurja so bile premeščene globoko v notranjost Nemčije že l. 1936.

Z okupacijo Čehoslovakije, Poljske, Francije in drugih dežel so Nemci dobili nova skrišališča za vojne tovarne, kakor tudi na tisoče tovarn na zasednem ozemlju. Premeščanje tovarn na široki podlagi se je popesilo po bombnih napadih na Essen, Kolin, Hamburg, Berlin in druga industrijska središča. "Verlagerung" (premeščanje) je postalo najvažnejša beseda v nacijskem besednjaku.

Mnogo tovarn z delavci vred je bilo v zadnjih mesecih premeščenih na Češko, v Moravijo, Slovakijo in nemške kraje v bližini meje nevtralne Švice. Dekret, objavljen v listu Angriff, daje ravnateljem tovarn oblastv premeščanja strojev in delavcev v nove kraje znotraj Nemčije ali v zasedene dežele.

Ravnatelji dobivajo instrukcije, da morajo biti delovne grupe pripravljene za nalaganje železniških vagonov podnevi in ponoči, da ne bodo vagoni čakali prazni na progah več ur. Uradna obvestila v bombardiranih mestih seznanjajo delavce o prometnih potežkah, obenem pa jim priporočajo, naj odhajajo na delo peš, kjerkoli je to možno.

Umik nemških industrij se je pospešil v momentu, ko so se ruske armade valile naprej v hitrem tempu. Vprašanje je, ali bodo ti umiki povzročili konfuzijo v Nemčiji, kateri mora slediti polom. Do zloma lahko pride, ko bo morala nemška industrija zalagati ne samo armad na vzhodu in v Italiji, temveč tudi one na zapadu.

Poljski obrambni odbor formiran

Konferenca voditeljev političnih strank

London, 7. junija.—Na konferenci voditeljev štirih političnih strank, ki tvorijo poljsko ubedno vlado, je predsednik Vladislav Raczkiwicz predlagal ustanovitev poljskega narodnega odbora. Ta odbor naj bi tvorili on, člani kabineta in vrhovni poveljnik poljske oborožene sile.

Precedent ustanovitvi takega odbora je bil ustanovljen l. 1920 v teku poljsko-sovjetske vojne. Raczkiwicz se je izrekel za oživiljenje odbora, ki naj bi reševal nujne probleme. On je sklical sejo voditeljev političnih strank, ki naj bi ugodila pot imenovanju nadomestnega predsednika. Slednjo pozicijo ima zdaj general Kazimir Sosnowski, vrhovni poveljnik poljske oborožene sile.

Raczkiwicz je informiral voditelje političnih strank, da hoče ustreči željam voditeljev podtalnega gibanja na Poljskem in poljskim grupam v Angliji, ki so za ločitev dveh važnih položajev, kateri drži Sosnowski. Slednji naj bi se odpovedal poziciji nadomestnega predsednika.

Stanislav Mikolajczyk, predsednik ubežne poljske vlade, je predlagal, da naj pozicijo dobi Stanislaw Grabski, eden izmed

AVERY KRITIZIRA VOJNI DELAVSKI ODBOR

Zasega lastnine Montgomery Ward & Co. nelegalna

PODALJŠANJE VE LJAVNOSTI GODBE

Washington, D. C., 7. jun.—Sewell L. Avery, načelnik odbora direktorjev Montgomery Ward & Co., je pri zašiljanju pred posebnim kongresnim odsekom kritiziral člane vojnega delavskega odbora. Dejaj, da odbor in druge federalne agencije nudijo nelegalno pomoč delavskim unijam.

Avery je dal razumeti, da je ponosen na svoje izzivanje oblasti federalne vlade. Oseku je pojasnil, zakaj ni hotel zapustiti svojega urada, iz katerega so ga morali odnesti vojaki. "Zasega lastnine kompanije je bila nelegalna," je dejal. "Uprl sem se, da ustavim korakanje v diktatoro. Rooseveltova administracija že dvajset let blati in terorizira one, ki se bore za pravice privatnih državljanov. Jaz sem bil eden izmed žrtve. Kar sem storil, je bilo v interesu svobode in blaginje ameriškega ljudstva."

O vojnem delavskem odboru je Avery dejal, "da je grozeča realnost, katero je treba uničiti. Ko bo ljudstvo spoznalo, da federalne agencije silijo delavce in delodajalce v sprejetje unij-skih restrikcij, se bo dvignilo in napravilo temu konec. Zasega lastnine Montgomery Ward & Co. je izzvala javno nevoljo, kar je razumljivo. Svobodno ameriško ljudstvo je proti diktatoru. Rooseveltova odredba za zasego lastnine je bila v bistvu uzurpacija oblasti, katero mu kongres ni dal in mu jo federalna ustava zanika."

George W. Taylor, nadomestujoči načelnik vojnega delavskega odbora, je opozoril Averyja, da so člani z osmimi proti nemu glaslo odobrili postopanje proti kompaniji. Proti je glasoval samo H. B. Horton, reprezentant delodajalcev v odboru.

Vojni delavski odbor je odredil podaljšanje veljavnosti pogodbe med Montgomery Ward & Co. in unijo United Retail, Wholesale & Department Store Employees, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij, do sklenitve nove. Izgleda, da se bodo okolištni, ki so vodile v zasego lastnine kompanije, ponovile.

Omejitev narodnega dolga predlagana

Washington, D. C., 7. jun.—Kongresnik Daughton, demokrat iz Severne Karoline in načelnik odbora za pota in sredstva, je predlagal omejitev narodnega dolga na 260 milijard dolarjev. Predsednik Roosevelt je v svoji poslanici kongresu dejal, da se bo narodni dolg povečal na 258,000,000,000 do julija prihodnjega leta. "Takrat je tudi pozval kongres, naj dovolji dodatno vsoto \$99,000,000,000 za prihodnje fiskalno leto. Večji del te vsote naj bi šel za financiranje vojnih operacij in povečanje ameriške oborožene sile.

ustanovitev konservativne demokratske stranke in predsednik poljskega parlamenta v Londonu. Raczkiwicz je ugovarjal in naglasil, da Grabski, ki je desničar, ni prava oseba za prevzete pozicije. On je apeliral na voditelje političnih strank, naj še nadalje razpravljajo o tej zadevi in potem podajo svoj zaključek.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States, (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vratajo. Rokopisi literarne vsebine (fritice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštuno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Neslov na vsi, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

BARBIČEVA KOLONA

Cleveland, O. — Zadnjič sem v dopisu omenil, da sem bil na farmi SNPJ in da sem se "nalezl", ne žganja in ne strupene trave, ampak svežega kravjega mleka. Baš to mi je dalo novo moč za dopisovanje, cenzura gor ali dol. To naj vzame na znanje tisti Clevelandčan, kateremu je srce poskočilo samega veselja, da bi skoro dobil srčno napako, češ, da ne bom več smel kritizirati komunistov, ali half-and-half, sem-in-nisem, ali kogar koli, ki kričijo, ne dajajo pa nič, še manj pa dajo iz svoje mošnje, pa se nazivajo partizane, so za veliko in močno Rusijo, za veliko SNPJ, vendar pa nikdar nikogar ne privedejo v jednoto. Dalje so za radikalen, brezplačen časopis, da bi udrihali svobodno po vsakem, ki se jim ne dopade ter ustavili v kritiki vsakega, ki jih poščegeče pod nosom. Ampak mi smo še vedno v Ameriki, imamo unijo American Civil Liberties, ki se bori za svobodno govora in tiska. Vi tega ne veste, mi pa vemo!

Da, imamo pa tudi čitatelje, ki so z nami in nas bodo podpirali, če treba, mi pa upamo, da ne bo treba. Tukaj je stari bojevnik, ki je bil na Zavertnikovi strani, na Godinovi strani, na strani vseh progresivnih socialistov iz Penne, ki mi je pisal med drugim tudi tole: "Tebi pa želim, da z največjo energijo nadaljuješ svojo življensko pot, katero si si začrtal." To je vzpodbuda od bivšega gl. odbornika, ki je že sam storil mnogo na tem polju in še deluje, kar meni priporoča. Ob ljubljam, da bom storil vse, kar je v moji moči, da bom korakal še vedno v isti smeri naprednega delavskega življenja, kakor smo doslej in da ne bo nobene izpremembe, pa tudi če bode 50 naših rojakov politične demokratske ali pa republikanske službe, ki jih bo podpirala trgovska komora in kapitalistično meščansko časopisje.

Drugi član in dopisnik mi je pisal: "Res se dostikrat nisem strinjal s Tvojimi dopisi, ali s stališčem, ki si ga zavzel na seji gl. odbora, se popolnoma strinjam." To dopisnik je tudi povedal svoje mnenje, ki ni bilo preveč laskev za večino, ki misli, da je le večina, pa je vse okej. Da, večina ga dostikrat polomi. Če ne verjamete, poglejte v kongres! V Chicagu se je naredil "blunder", pa če se komu dopade ali ne. Evo mnenja z daljnega zapada: "Bal sem se, da so te na zadnji seji gl. odbora ugnali v kozji rog, toda krepak dopis, ki si ga imel pred par tedni v Prosveti, me je uveril nasprotno. Nadaljuj, Frank! Nikdar prej ni bila toliko potreba za krepke besede kot sedaj, ko so celo naši načelni somišljeniki zbežljali." (Poslano 17. aprila t. l.)

Članica mi piše: "Menda ne bo preveč, če omenim, da sem prav vesela, ker ste se potegnili za Molka v svojem dopisu. Jaz sem stoprocentno zanj in Vas spoštujem, ker ste volili proti resignaciji." (Poslano z zapada 18. aprila t. l.) Yes, I am again in the

fighting spirit, without spirits! In takale pisma mi dajo bojevitost, kajti nekateri so hoteli — kill his spirit v dopisih.

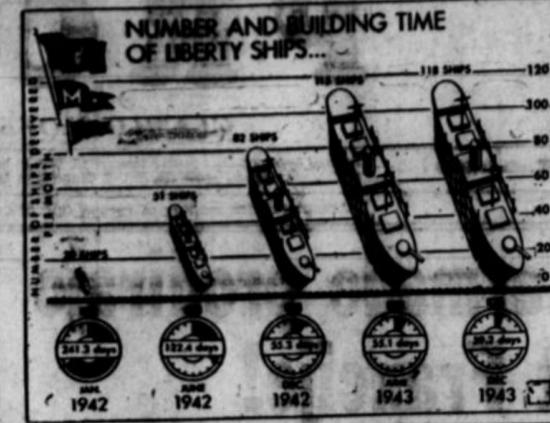
Moji sorodniki, moja pokojna žena in več mojih prijateljev so rekli, naj pustim, a obljubil nisem ničesar, nameraval pa sem, ker me pa "dražijo", sem zopet tukaj, ampak ne samo zato, je še drugo tukaj. Nekateri kričijo o partizanih v Jugoslaviji, ne store pa ničesar zanje niti v publikacijah, da se pove ameriškega narodu, čemu se bore partizani. Niti ne vedo, da so bili partizani v Združenih državah, kjer sedaj ti kričači živijo, kjer so se ameriški partizani borili in se osvobodili kralja ter dobili svojo republiko, za katere pa kričači nimajo dobre besede. Počistite svoje hiše, ki vam jih je zgradilo na svobodni podlagi partizanstva tukaj v Ameriki najprej. Tvoja in moja dolžnost je, da ohranimo to, kar imamo, ne pa uničiti, kakor poskušate, ker vam je svoboda lanski sneg.

Kaj imam od tega? Dostikrat jezo, high blood pressure, stroške, zamudo časa, poleg tega pa je treba biti neprestano na delu. Ampak enkrat se me boste morda spomnili tisti, ki me ne marate in me boste prišli pogledat, rekoč, saj me več ne vidi. Ali rečem vam: odpustil vam bom, ker dostikrat ne veste kaj delate in pravite, neumen je, jaz pa pravim, neumni ste vi, kaj še niste spregledali.

Iz Penne piše rojakinja: "Že precej časa pogrešam Vaših dopisov, ker nam je dolg čas po njih. Ustrezite nam zopet s kakšnim dopisom v Prosveti." (Poslano 25. aprila.) Član, ki mi je pisal 29. maja, ne želi, da bi omenil vsebino, omenil bom samo to: "Torej Frank, ne odnehaj, za Boga Kristusa, če Ti le zdravje dopušča. Piši kot si pišal. Če ni Tvojega dopisa, skoraj vsakokrat Prosveto položim v stran." Poslano iz Penne 17. aprila: "Ne smeš prenehati z dopisovanjem v Prosveto, kajti Tvoji dopisi so listu potrebni in dobrodošli, čitatelji jih zelo radi berejo. Na deželi se ne sliši najmanjše kritike proti Tvojim dopisom, le tam pri vas je nekaj sitnežev, pa se ne oziraj nanje." Da, prijatelj, to vzpodbudo bom z veseljem upošteval.

Well, nasprotniki, to je manjšina, ampak ta manjšina se zanima in je delavna, ti čitatelji nekaj želijo, zato so naročniki in člani velike SNPJ. Pa mi boste vi moji nasprotniki nekaj branili, kar vas nič ne stane in nihče vas ne sili, da morate čitati, če se vam ne dopade. In kaj boste storili?

Čitali ste spise Jacka Londona, ali pa ste videli njegov življenjepis v kinu? Če bi ga, bi slišali ko je profesor kritiziral njegov spis, pa mu je Jack povedal tole: "Pisal bom še in opisoval bom tako, kakor vidim in slišim in kakor se resnično dogaja." Tako nekako delam tudi jaz, ne pa tako kot mora biti pisatelj zapovedno službo gl. odbora, ki ga tako uredijo, "da bo lepše za javnost," članstvo pa ne more zapopasti, kaj vendar se je

dogajalo na seji gl. odbora, ker je podano vse v rožnati sliki. Tako pisanje se zahteva od nas. No sree, tega pa že ne!
Frank Barbič.

POZNA STAREGA NASELJENCA

McKinley, Minn. — Veliko se je pisalo o starem naseljenju, ki je nam čitateljem Prosvete podaril najzanimivejšo povest, kar smo jih še kdaj čitali v katerem slovenskem listu v Ameriki. Ker sem jaz tisti J. G. — John Gerzetic, "the darn farmer," ki njega in njegove prijatelje osebno pozna, kajti oni so bili tukaj pri meni par tednov predno je njegov spis prišel izhajati v Prosveti in bili so pri meni tudi sedaj dne 14. maja — sem se namenil, da tu di jaz nekaj o tem napišem, da bodo čitatelji vedeli, zakaj stari naseljenec več ne da glasu od sebe.

Da, mnogo dopisnikov se je pohvalno izrazilo o tem možu, našla pa se je neka Tončka in par drugih žen, posebno pa tista Tončka, ki se ni norčevala samo iz starega naseljenca, ampak norčevala se je iz vseh dopisnikov, kateri so se v svojih dopisih izrazili, da se jim je njegova povest dopadla.

Ne bom se pregovarjal s tisto ženo zato, ker se je norčevala iz dopisnikov, ker je boljše, da se sami branijo. Rad bi pa vedel, kdaj je ona dobila oblast nad menoj in vsemi Slovenci, s katerimi sem se do danes razgovarjal o tem možu, da bi nam prepovedovala kupiti knjigo njegovega spisa, zakaj mnogo dopisnikov in čitateljev tega lista želi, da se bi tista povest ponatisnila v knjigi, dočim je ona v enem svojih dopisov zapisala, češ, da kdo neki bi jo pa kupil. Pisec teh vrstic ni ne kupil samo ene knjige, ampak kupil bi jih toliko, da bi jih poslal šolam, čitalnicam in kamor bi sploh spadale v javne prostore, tako seveda tudi v stari kraj, kakor hitro bi to bilo mogoče po zaključenu vojne, ko bo poštna zveza zopet v pravem tiru z našo rojstno domovino.

Stari naseljenec se noče več oglašati zaradi Tončinih dopisov. Tako je on sam meni povedal dne 14. maja t. l. Sedaj ni doma, ker potuje nekje po zapadnih državah.

Omenjena žena svetuje vsem nam čitateljem Prosvete, naj počakamo konca vojne in naši sinovi bodo imeli veliko za pisati, kar so prestali na bojniščih. Ako se prav spominjam, je v enem svojih dopisov zapisala, da nima svojih sinov v tej vojni. Well, Tončka, pisec tega dopisa ima tri sinove in vsi trije že davno prostovoljno služijo strica Sama. Karl in Albert sta se bojevala v Afriki, Siciliji in Italiji, dočim so Karla poslali nazaj v Anglijo, odkoder menda večkrat obišče Nemčijo z letali. Michael, najmlajši, pa je nekje na Pacifiku. V zadnjem pismu mi je pisal, da je v par minutah izgubil vse svoje dobre prijatelje, ko so se izkrcavali na otoku Tarawa.

Torej nas je na tisoče čitateljev, ki imamo več osebnih vezi s to vojno kot pa tista, ki se ponaša, da je njen pastorek od vojakov domov poslal 50 dolarjev. Name je moj sin Karl prepsal 100 dolarjev od svoje mesečne plače, katero prejema že skoraj dve leti, vojnih bondov pa so mi vsi trije poslali že toliko, da sam ne vem, koliko sem jih v banko znosil.

Ako hočemo torej čakati, da bodo naši sinovi iz vojne prišli in da bomo samo tisto čitali, kako se jim je godilo, potem naj tudi tiskarna Prosvete zapre

svoja vrata in naj čaka konca vojne. Neka druga žena, ki se strinja s Tončko, nam pa hvali pisatelja Jacka Londona. Kdor hoče, naj tisto verjame, pisec teh vrstic pa da več za eno resnično povest, vzeto iz lastnih doživljanjev, kot pa za tisoč izmišljenih.

Moj brat Frank Gerzetic, ki živi v West Allisu, Wis., je v svojem dopisu pisal, da so se mu oči solzile, ko je čital spis starega naseljenca. Frank je čez tri leta stradal in se bojeval v prvi svetovni bojni pod avstrijsko zastavo. Zakaj on rajši ne piše o vojni, namesto da hvali spis starega naseljenca?

Matija Pogorelec je v svojem dopisu pisal, da gotovo pozna moža, ne ve pa kateri je, ker se ne izda. Matija, on tebe dobro pozna, osebno se pa neče izdati zato, ker njegovi prijatelji ne bi radi, da se izve, da je bil ta njihov stric 55 let v zaporu. Težko jih je naprosil, da so mene obiskali, moral sem jim pa obljubiti, da ne bom nikomur povedal, da tega moža poznam in da je bil v zaporu 55 let. On mene imenuje "around the corner relative."

Tista žena se tudi norčuje iz starega naseljenca, da je star in da nima dobrih zob ter da bi mu njene klobase pri revmatizmu pomagale, kajti ona si ga gotovo predstavlja kot le napol živvega starčka. Ne vem kako močni so njegovi zobje, naočnikov pa na prostem ne nosi. Revmatizem ga tudi medpa ne nadleguje, kajti on hodi pokonci kot soldat. Moj brat Frank je pisal, da je bil Jakobov Janez največji mož v Dobliah, trden kot žid. Ravno takšen je stari naseljenec!

Ako se bo spis starega naseljenca ponatisnil v knjigi, bi svetoval, da se vključi tudi njegov poznejši dopis, kajti, če bom živel, bom poskrbel, da bo šla ena teh knjig v Dobljce tisti družini, katera okopava koruzo na tistih njivah, kjer jo je on okopalval, četudi mu jo je pozneje na morju voda zalila.

Baškar sem prečital dopis Franka Barbiča, ki piše, da se njegovi dopisi cenzurirajo ter da mu naj člani pišejo, ako še želijo, da ostane v boju zanje. Pisec teh vrstic ni član SNPJ, bil pa sem svojačasno jednotin član, tako tudi tajnik in predsednik društva Virginija v Virginiji, Minn. Da sem pustil društvo in jednoto, je bilo vzrok to, ker so se člani tega društva sovražili, pa sami niso vedeli zakaj. Nekoč so se tudi na seji stegli, kar je bilo vzrok, da sem rajši vse skupaj pustil na mizi in šel svojo pot, kakor pa da bi bil na sodnjo klican in da bi tam pravil, kateri je kateremu več zob izbil. Na Prosveto sem naročen zaradi dopisov. Tebi, Frank, pa svetujem, da pišeš še nadalje.

John Gerzetic.

NAŠE DOMAČE PARTIJE

Detroit, Mich. — Zadnje čase smo zaposleni z različni partijami; prirejajo se fantom pred odhodom v armado in rojakom k njihovim rojstnim dnevom, pa tudi otrokom, četudi so samo šest mesecev stari.

Dne 28. maja se je vršila taka veselica ali partija v SND, ko je znani slovenski gostilničar in predsednik pečlarjev John Janez praznoval svoj 50. rojstni dan, blagajnik SND Anton Cedilnik in žena pa 30-letnico zakonskega stanu. Dvorana je bila polna njihovih prijateljev. Še celo odvetnik Gerald O'Brain, ki kandidira za okrajnega prosekutorja, je bil navzoč s svojo ženo, toda ne zato, da bi "elekcioniral" za službo, ampak kot Janezov osebni prijatelj. On je nam-

reč sin Mišiganec dobro znanega Patrica H. O'Braina, ki je bil začasa bakrenega štrajka okrajni sodnik v okraju Hoghton in je ves čas stal na strani nas stavkarjev, dočim je od bakrenih družb dobival grozilna pisma.

Gerald je Jancu voščil še 50 rojstnih dnevov in pa to, da bi kmalu dobil pridno ženo ter dal slovo pečlarskemu klubu. Ostali pečlarji se seveda s tem ne strinjajo, zato so odvetnika postrani gledali. Razume se, da je bilo govornikov na koše, medtemi mnogo pečlarjev, ampak niti eden teh mu ni želel družice najbrž vsled tega, ker vedo da takega predsednika ne več dobili. On vsakemu rad ustreže, je postrežljiv in se malo kdaj ujezi, če pa se, je njegove jeze v dveh minutah konec, nakar se na ves glas zasmije in spet si njegov prijatelj.

Stoloravnatelj je bil distriktni podpredsednik SNPJ Ray Travnik, ki se je baš mudil na vojaškem dopustu. H govoru je poklical razne člane, ki so po njegovem mnenju aktivni pri SND, pri SNPJ in pri raznih klubih in unijah, menda nena-menoma pa je izpustil aktivno in zaslužno osebo, ki je za dom naredila in se žrtvovala prav toliko kot kateri drugi izmed nas, če ne celo več.

Na tej prirreditvi so bile kar tri različne godbe. Za začetek je igral na svojo harmoniko Urban Korun je par ur igral vse orkester iz Omira kafeja, končno pa je igral orkester Stefanig. Werholz. Rajeje je trajalo do postayno določene ure. Naj dodam, da na tej partiji ni bilo nobene kolekte in vse stroške, ki niso bili majhni, sta pokrila jubilarita sama.

Podpisani želi A. Cedilniku še 30 let zakonskega stanu, Jancu pa še 30 rojstnih dnevov. Glede družice pa naj bo previden, kajti dandanes se močijo večinoma radi grošev.

Leo Junko.

SEJA DRUŠTVA 318 SNPJ

Baggaley, Pa. — Opozarjam člane društva 318 SNPJ, da se udeležite redne mesečne seje dne 11. junija v večjem številu kot v zadnjem času. Več važnih zadev imamo na tej seji, kakor tudi problem društvene doklade za mesec junij. Pridite vsi in rešite stvari v zadovoljstvo vseh, da ne bo potem nepotrebnega prerekanja. — (Prišlo prepozno za uradno izdajo.—Ured.)

Tajnica.

PRISPEVKI ZA JPO-SS

Cleveland, O. — Pri podružnici št. 35 JPO-SS so v maju prispevali posamezniki in organizacije kot je navedeno spodaj. Iz poročila za mesec april sem potomoča izpustil dve imeni, skupni vsoti, George Pančur, ki je daroval \$3, in Patricia Perič, ki je darovala \$1, kar naj prijatelji deta blagovolita oprostiti.

Nabiralna knjižnica podružnice tega izkazuje, da so v maju prispevali sledeči: St. Clair Rifle Club (slovenski lovci) \$15, George Marolt in žena \$5, članarina društva 53 SNPJ \$12, Frank Petrič \$2, John Zajc \$2, Anton Skupin \$1, Frank Susteršič \$3, Gertrude Zupanc \$2, Jos. Okar \$1, John Starman \$1, družina Frank Bučar \$3.21, društvo 71 ABZ (članarina) \$2, Progresivne Slovenke št. 7 (angleški poslujoče) \$10, Mary Pnjaski \$1 in Jack Matko \$1.

Izročil Jos. F. Terbižan: Leo Kapelj \$2, Anton Ogrin (E 146th) \$5, društvo 312 SNPJ (članarina) \$3, in neimenovani rojak 50c, izročil Krist Lokar.

V maju so skupni prispevek znašali \$73.21.

Za ta mesec smo odposlali na gl. stan \$1000, to je prebitek od veselice z dne 30. aprila in naših prispevkov.

Bratje in sestre, rojaki in prijatelji! Prispevajte vsak po svojih močeh tudi v bodoče. Vaški prispevek je dobrodošel. Imejmo v vidiku trpljenje našega trpečega naroda v zaslanosti Sloveniji. Poskušajmo jim olajšati gorje in bedo, kar se lahko storilo po njihovem obmojenju. Upajmo, da čas ni daleč, ko jim bomo lahko direktno pomagali.

J. F. Durn, tajnik.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

Prišel je dan!...

Končno je prišel dan, ki ima streti pošastno Hitlerjevo mašino in osvoboditi evropske narode nacistične sužnosti! Prišel je dan, pred katerim se je moral tresti ves Hitlerjev generalni štab in ves nacistični teroristični aparat. Prišel je dan, ki je moral dvigniti srca vseh onih brezprimernih junakov, ki v zasedenih deželah bijejo gigantski boj proti nacističnim imperialistom, kakor tudi žrtvam peklenškega terorja, ki trohne in ječe po nacističnih ječah in koncentracijskih taboriščih.

Koliko krvi je preteklo, koliko nepopisnih muk so preživele stotisočere žrtve v Nemčiji in izven Nemčije! Grozote nacističnih ječ in koncentracijskih taborišč daleč presegajo vse tisto, kar je mogel Dante naslikati v "Infernu," ali pa Jack London s svojim globokim predvidom v "Železni pesti," v kateri je zaslužil ves pošastni "končni" boj med kapitalistično reakcijo in po svobodi stremočim delavstvu.

Ko čitamo o pošastnem mučenju Židov in nacističnih političnih nasprotnikov po koncentracijskih taboriščih in ječah, sploh ne moremo verjeti, da more človek biti tako degeneriran. In vendar so dokazi—izjave žrtev, katerim se je posrečil beg v tujino—tako neovrgljivi, da ni nobenega dvoma, da se naciji poslužujejo najbolj ogabnih terorističnih metod, ki so si jih izmislili največji sadisti v temnem srednjem veku. Po vrhu pa so še iznašli nove metode mučenja, kakršnih ni poznal noben trinog v preteklosti.

In pod tem terorizmom ječi že leta skoraj vsa Evropa, Nemčija nič manj kot vse podjarmljene dežele. Prav s tem terorizmom drži Hitlerjev gestapovski aparat Nemčijo že nad deset let v svojih kleščah. Koncentracijska taborišča in nacistične ječe niso bile nikdar bolj napolnjene kot so danes. Napolnjene niso samo s Poljaki, Židi—ti so bili večinoma že po vsej Evropi iztrebljeni—in drugimi poedineci podjarmljenih narodov, marveč tudi z Nemci. Radi tega terorizma je posebno v Nemčiji hitro izsledena in zatrta vsaka opozicija proti hitlerizmu.

Z invazijo zapadne Evrope je končno prišel dan, ki prinaša tudi zoro svobode, ki se bo razlila nad vso ogromno nacistično ječo in jo končno zrušila v prah. Prišel je dan, ki prinaša svobodo ne samo vsem podjarmljenim narodom, marveč jo mora končno prinesiti tudi nemškemu narodu. Ta je prav tako žrtev lastnega nacizma kot je vsa Evropa. Ako invazija ne prinaša svobode tudi za nemški narod, tedaj tudi ostala Evropa ne bo svobodna. Ako bo srce Evrope politično, ekonomsko in miselno zasuznjeno, tedaj bo gospodarsko, politično in miselno zasuznjeno tudi vse njeno telo.

Te vrstice so pisane na dan invazije, ko je vojaška stran tega gigantičnega podvzvetja še zavita v meglo. V tem trenutku gotovo skoraj slehernega posameznika najbolj zanimajo vojaške operacije. Vsi upamo in želimo, da se posrečijo in da bodo žrtve naše vojske manjše kot smo se ball. Na podlagi prvih poročil je soditi, da jih je general Eisenhower s svojim štabom vred mojstrsko organiziral. Tako koncentrirane in ogromne udarne sile iz zraka, morja in na tleh svet še ni videl. Tudi na ruskih bojiščih ne, kjer so se do danes vršili najbolj gigantični in krvavi boji. In le s to premočjo udarne sile bo mogoče prodrati Hitlerjevo "trdnjavo Evrope," ki je trdnjava v pravem pomenu besede—trdnjava, kakršne svet še ni videl.

In dasi so vojaške operacije najvažnejše v tem momentu in bodo tudi, dokler ni sesuta Hitlerjeva vojna in teroristična mašina, so za bodoči mir in blagostanje Evrope prav tako važna politična vprašanja v zvezi z invazijo. Tukaj pa so priprave in slabih rokah. Tukaj ni nobenega političnega Eisenhewerja, ki bi organiziral in vodil tako politično ofenzivo kot je potrebna ne samo za skravljanje vojne, marveč tudi za bodoči mir. Politična fronta napram Evropi kot napram Aziji je tako slaba, da slabša ne more biti.

Vzemimo na primer Francijo. V interesu invazije bi bilo, še bolj pa v interesu političnih odnošajev z osvobodeno Francijo, da bi njen osvobodilni odbor z De Gaullem na čelu dobil priznanje kot provizorična vlada. Faktično vrši ta odbor v Alžiru vse funkcije provizorične vlade. Še več: Vsa antifasistična Francija, vse podtalno gibanje priznava De Gaullovo osvobodilni odbor kot provizorično vlado, kot edino avtoriteto in edini glasnik svobodne Francije. V tem odboru so tudi zastopane vse antifasistične frakcije, vse podtalno gibanje.

In kljub temu, da je osvobodilni odbor v Alžiru faktično provizorična vlada svobodne Francije, tega dejstva "demokratske" vesilele nikakor nečejo priznati. Odgovornost za to politiko ptiča noja leži v Washingtonu. Rusija je pred par tedni naznanila, da bo priznala ta odbor kot provizorično vlado. Priznala bi ga tudi Anglija kot "de facto" vlado, ampak se boji zamere v Washingtonu.

Zadnje dni pred invazijo smo čitali, da je angleška javnost zelo razburjena radi te slepe politike napram Franciji. Vsi dolže predsednika Roosevelta, ki valed svoje velike mržnje do generala De Gaulle neče nič slišati o priznanju osvobodilnega odbora za provizorično vlado Francije. In vsled tega ga tudi angleška in ruska vlada nečejo priznati.

Preteveza te čudne diplomacije je, da v Washingtonu "dvomijo," da osvobodilni odbor predstavlja Francijo. Nič pa na primer ne dvomijo, da druge ubežne vlade v Londonu ali Katru ne predstavljajo "svojih" ljudstev. Na primer jugoslovanska vlada, ki faktično reprezentira le Velebarbe ne pa Jugoslovancev. Enako je tudi z grškim kraljem, Badoghem in italijansko dinastijo in še več drugimi zamejnimi vladami. Nobenih stikov nimajo s "svojim" ljudstvom, vendar pa uživajo priznanje v Washingtonu, Londonu in Moskvi. Na drugi strani je črno na belem, da je De Gaullo odbor predstavnik svobodnih Francozov, vendar pa je "persona non grata," ker se je smrtno zameril Rooseveltu.

Slika kaže tanke, katere je pripeljala ameriška ladja v Anzijo, Italija.

O Churchillovem govoru

Spisal Harold Laaski

London. (ONA).—Čeprav globoko spoštujem in občudujem Churchilla, vendar nisem prepričan, da je bil njegov zadnji govor eden največjih naporov. Govoril je o grmenju artilerije in o našem velikem napredku v Italiji; nagovarjal je svet pričakujoč vsako minuto invazijo in osvoboditev Evrope.

In vendar značaj njegovega govora ni imel vzvišenosti, ki jo je držal v svojih govorih med bitko za Britanijo. Čeprav je velikodušno govoril o izrednih uspehih Tita in pel slavo Sovjetski uniji, je bil to govor kraljevaškega voditelja, ne pa predsednika narodne koalicije. Govoril je o svetovni organizaciji, o nujni potrebi, da se prepreči agresija in poudarjal je važnost podvzema kokakov, da se prepreči zopetna petletna agonija.

A njegova glavna točka v govoru je bila hvaljenje Frankove Španije in njegova nepopustljiva zahteva, nasprotna Hullolemu prepričanju, da ni v našem interesu preprečiti rast fašizma v državah, ki se niso borile proti nam. Čuden in ogaben slavošpev poslaniku Hoaru je dal nekaterim ljudem misliti, da bo pod Churchillom postal naslednik zunanje ministra Edena. Ministrski predsednik ni niti z besedico omenil, da je bila Španija udeležena pri napadu na Sovjetsko zvezo. Izgledalo je, da bi morali biti iz srca hvaležni Frankovi Španiji, da se ni pridružila nacistični zvezi, in da bi morali občudovati Hoarevo večnost, da se je to zgodilo. Churchill ni niti z besedico omenil, da bi vstop Španije v vojno najbrže pomenil državljansko vojno.

Ponovil je, da se Atlantski čarter ne nanaša na osiščno silo. V parlamentu je povedal, da v slučaju, da Poljska pristane na ruske teritorialne zahteve, bo ta dobila ozemlje na račun Nemčije. Oznanil je ustanovo svetovnega reda, ki bi sestajal iz sil, ki bi bile dovolj močne, da bi preprečile ponovne udare in pa mednarodni svet, v katerem bi bili reprezentirani vsi narodi, vsekakor pa ni bil v stanju jasno povedati natančno, kakšne bodo te ustanove.

Vsako, ki je bral zadnji zvezek Churchillove zgodovine prve svetovne vojne, ne more nikdar pozabiti ganljivega pisma, ki ga je on pisal dopisovalcu, v katerem stvari pred kartaginskim mirom. Poseben ganljivo protesti proti ponovitvi strašne pomoči imperialne Nemčije s strani zaveznikov, ko je ta anektirala Alsace-Lorraine. Dejal je, da je bil to eden glavnih povodov prve svetovne vojne. Vendar je pa Churchillov govor težko razumljiv, če on ne misli storiti z Nemčijo isto, kot so Nemci storili z deželami, ki so jih okupirali. Po njegovem namreč bo nekaj milijonov Nemcev imelo na izbiro tujo nadvlado ali pa emigracijo.

Če sledi iz tega, da je to samo prenos nacističnih strahot z ene strani na drugo, tedaj bi jaz rekel, da politika, bazirana na nacističnih divjanjih, ne bo vodila k trajnemu miru. Nihče z malo čuta pravice in usmiljenja ne bi mogel poskušati vrniti z istim ogabne zločine, katerih so nacisti krivi, in s katerimi so žalibog milijoni Nemcev soglašali. A mož Churchillovim globokim razumevanjem zgodovine bi moral vedeti, da edina pot do miru ni po poti maščevanja, ampak po poti družabnega reda, v katerem bo v interesu Nemcev kakor tudi naš, da se vzdržimo upadov.

V svojem govoru je Churchill

naredil opazko, da ta vojna postaja manj ideološka. V dokaz je omenil spremembe v Sovjetski zvezi, Titove širokogrudne nazore in pa up na boljše odnose je v Grčiji pod novo vlado.

Veliki dogodki v zadnjih letih so nedvomno vrisali velike spremembe v miselnosti vsakega naroda, ki se uči iz izkušnje. Jaz se pa upam reči, da se Churchill globoko moti, če misli, da bo ta vojna postala manj ideološka, ko bodo naši sovražniki premagani. Nasprotno, velike možnosti obstajajo, da z zaključitvijo skupne borbe proti hitlerizmu po celnem svetu bodo ustavni zakoni in družabni red dobili zelo ideološki značaj.

Zato, ker sovjetska armada strumno salutira, še ne preneha biti socialistična. Ne verjamem, da bi po zmagi nad fašizmom Jugoslavija in Grčija pristržno sprejeli elemente starega reda; jaz sumim, da bo Francija morala najbrže korenito spremeniti temelje svojega gospodarskega reda, ali pa se bo znašla pred revolucijo. Novi Daljnji vzhod se bo razlikoval od starega; bilanca sil iz leta 1941 se ne bo nikdar obnovila. To pomeni, da bo z novo bilanco prišla nova ideologija, kateri celo Churchill še ni posvetil svojih misli.

Slabost govora leži v tem, da obravnava Churchill vojno kot statični proces, ki se bo končal, ko bodo Nemčija in Japonska položili orožje. Nasprotno, dinamičnost povojnih dogodkov bo gotovo imela isti udarni vpliv na naša življenja kot leta 1848. Na to se morajo Churchill in njegovi kolegi pripraviti. A iz njegovega govora vidim, da v njem Metternich povojne dobe. Ni gotovo, da bo on našel odobravanje za vlogo, katero želi igrati.

Bodo li Italijani sprejeli kralja?

London. (ONA). — Tukajšnji svobodni italijanski krogi so dejali, da je odvisna usoda monarhije v Italiji od tega, kako bo Rim pozdravil kralja Emanuela in princa Umberta.

Če bodo Rimljani pozdravili kralja in njegovega naslednika kot moža, ki sta postavila svoja življenja v nevarnost, ker sta rešila deželo Mussolinija, bo ta sprejem gotovo imel vpliv po vsej Italiji in bo utrdil kraljevsko moč.

Če pa, kar ni povsem nemogoče, bosta oba predstavnika Savojske hiše sprejeta s prezirnim in zasmehovanjem, ali pa bosta celo kamenjana, ker sta bila odgovorna, da je Mussolini imel moč celih 20 let in potlačil deželno v katastrofo, tedaj bo bodoča pozicija "poročnika-general" kraljestva, princa Umberta, postala nezavidljiva.

Povratek italijanske vlade v Rim, po mnenju tukajšnjih opazovalcev, bo povzročil, da bodo tisti Italijani, ki so se zapeljali, videli svojo borbo proti Nemcem kot borbo narodnega osvobodjenja. Povprečnemu Italijanu je njegova vlada v Rimu vedno legalna vlada, katera nima tekmeča.

Zavezniški vohod v Rim pomeni prvi stik s širokimi antifasištičnimi masami v velikih italijanskih mestih. Rimsko prebivalstvo, ki šteje 1.200.000 ljudi v mirnem času, z nastankom kakih milijon beguncev, bo samo ob sebi sijajen material za ljudski osvobodilni upor.

V italijanski politiki bo to začetek nove dobe, ko se bo vlada

povrnila v Rim. Vsi demokratični elementi v Italiji in izven nje bodo najbrže pristopili k svetu, ki bo ustanovljen po vzorcu onega v Alžiru. Tak zbor, če pridobi moralni prestiž in vpliv alžirskega, bo gotovo preprečil, da bi se antidemokratični elementi, ki se sedaj pripravljajo za povratek na mesto Badoglia ob pripravnem trenotku, res vrnili.

Italijanski demokrati so prepričani, da bi tak svet igral važno vlogo med prehodno dobo, čuvajoč italijanske svobodščine, dokler ne bodo italijanske mase severne Italije osvobojevale in pomagale pri pritisku proti reakcionarjem.

Tukajšnji Italijani so mnenja, da bi morali zavezniki napraviti "velikodušno gesto" italijanskemu ljudstvu takoj po osvoboditvi Rima. Oni niso specificirali, kaj mislijo s to gesto, dejali pa so, da čeprav to ne bi bilo materialno važno, bi to vplivalo kot moralni podvig, dajoč up za bodočnost, in ki bi imela globoke odmeve med masami. Namignili so, da bi ta poteza bila lahko obljuba popolne neodvisnosti in enakosti med narodi, ali pa več svobode italijanskih vojaških sil v borbi proti Nemcem.

Še nekaj o Churchillovem govoru

Washington. (ONA).—Zaskrbljeni krogi v Washingtonu pravijo, da je bil govor ministrskega predsednika Churchilla govor moža, ki misli samo na moč in ki se smatra za razsodnika v svetovnih zadevah.

Najbolj jih je zgrozila Churchillova izjava, da je ta vojna postala v svojem teku manj ideološka. Eden od državnih uradnikov, ki ima dva sinova v vojski, je pristavil: "Če to ni vojna za ideje, zakaj pa moja sinova riskirata svoja življenja?"

Mnogo odmeva je izzvala Churchillova izjava v vseh časopisih, ki pravi, da ne bo nihče nič naredil zaradi Frankovega režima. Cel v našem državnem departmentu je nekaj ljudi, ki se jasno zavedajo, da je Franko ameriški problem in da bi bili problemi z južnoameriški fasističnimi režimi zelo poenostavljeni, če bi Franko padel. To bi končalo tok fašističnih idej in denarja v ta del sveta iz Frankove Španije.

Kar se tiče britanske imperialistične politike, je Churchillov govor le razvitje znanega govora generala Smutsa, ministrskega predsednika Južnoafriške unije v nobembru 1943, ki je med odsotnostjo Churchilla slednjega nadomestoval in je zagovarjal formacijo bloka zapadnih narodov v Evropi v tesnem zavezištvu z Britanijo.

Temu obrambnemu izidu, ki sestoji iz Danske, Nizozemske in Francije, je sedaj očitno priključena tudi Španija. Nekateri celo pravijo, da je to modernizirana verzija "Cordon sanitaira" (pasu varnosti), premaknjenega od vzhodnih evropskih močvirij proti zapadu.

Iz vidika vpliva, ali celo nadvlade nad nevtralnimi deželi, je mnogo bolj enostavno za veliko silo imeti opravka z diktatorjem, kot pa z demokratičnim režimom, ki se ne da z lahkoto vplivati.

Sumner Welles je dejal te dni, da je vse to del Churchillove želje po moči, kar bi lahko povzročilo, da bo britanski "Commonwealth" zapreka pri organiziranju sveta.

Izjava Elmer Davisa

(Office of War Information, Washington, D. C.)

V kolikor je urad za vojna obvestila nova organizacija, se more javnost zanimati, kako postopamo v tej organizaciji z novicami, ki se tičejo predsedniške kampanje.

Mi smo vojna agencija, z nastavljenici obeh političnih strank ali pa, ki ne pripadajo nobeni, in obstojamo za dobrobit nacionalnih interesov, ki ne bi nikdar služili strankarski misreprezentaciji novic. Naš domači oddelek nima nobene zveze s političnimi novicami; edini namen domačih fronte je, da se ameriška publika pouči o stanju in napredku vojnega napora, vojnega upravljanja, delovanja ter ciljev vlade.

Naš prekomorski odsek, ki dela isto za tuje narode, upravlja bolj splošne novice. Ta odsek nima namena, da obvešča ameriške državljane preko morja, najsi bo vojske ali civilne; naš namen tam je obveščati tuje narode s takimi novicami, ki bodo služile našim namenom. Ti nameni so v sovražnih deželah spodbujanje morale sovražnega ljudstva in tako pospešiti disintegracijo vojnega napora sovražnika; cilji teh novic v deželah okupiranih po sovražniku obstojijo v tem, da vzdržujejo upanje osvobođenja in da vzpodbujajo upor proti okupatorskim silam; v nevtralnih deželah je naš namen prepričati prebivalstvo o neobhodnosti naše zmage in pa pridobitev njihovih moralnega podpiranja naše stvari; v zaveznikih deželah je usmerjena ta propaganda proti razdiralni propagandi med Združenimi narodi, za pridobitev zupanja in gojenje boljšega razumevanja Združenih držav—več ko bodo tuji narodi vedeli o nas, boljše mnenje bodo o nas imeli in več uspeha bomo imeli na mirovni konferenci.

Taki morajo biti nameni ameriške vojne informacijske agencije, neglede kakšna administracija ima oblast; vsceno je, kdo bo izvoljen za predsednika, ti nameni bodo ostali isti. Mi smo nadaljevali in bomo nadaljevali delo po smericah, predloženih maja 1943 z mojim popolnim odobravanjem. To deklaracijo, ki ni bila, kolikor jaz vem, nikoli objavljena, je sestavil Robert E. Sherwood, direktor prekomorskega odseka, in se glasi: "Mi bi morali oznanjati in dramatizirati dejstvo, da se kampanja in svobodne volitve vršijo kot vzgled ameriške demokracije sredi vojne. Mi moremo ustvariti najboljši vtis obeh kandidatov, z absolutno nepristranostjo, kajti eden ali drugi bo postal predsednik Združenih držav, in tedaj bo naša dolžnost, da bomo prepričali svet o njegovi dobri veri, državnosti, njegovi modri predanosti v upravljanju mnogostevnih problemov v vojni in po vojni."

Urad za vojna obvestila more zagotoviti svet o obojem. Vsak imenovanje je pripravljeno nadaljevati vojno do popolnega poraza vseh naših sovražnikov in prevladujoča večina kongresa je za Connally-Fulbright resolucijo, za "mackinaško deklaracijo" republikanskih voditeljev. In izjava o administrativni politiki nam omogočijo, da govorimo z zaupanjem o drugi točki.

Drugo ne vzbudi veliko interesa preko morja, kar je za ameriško javnost velikega pomena. To drži posebno, kar se tiče domačih vprašanj. Čeprav se samoupravni narodi britanskega imperija in nevtralne demokracije kot sta Švedska in Švica zelo zanimajo za ameriško demokracijo, posebno v takih problemih, ki so slični njihovim. V takih slučajih je naročeno našemu osebju, da naj

poroča o dogodkih objektivno, brez strankarstva ali komentarja; drugače povemo le malo o domačih problemih tujezemskim poslušalcem. Mi želimo vzdrževati splošno balanco med republikanskimi in demokratičnimi principi, tako da dobi svet pogled v obe strani. Mi napravimo kar največjo zbirko citatov političnih osebnosti od vseh strank, potem pa uporabimo tisto, kar služi narodnemu interesu v inozemstvu, to se pravi namenom vojne agencije, ki je za dobrobit naroda.

Smernice, ki smo jih zgoraj označili, smo v zadnjih mesecih poslali osebju našega prekomorskega odseka. Popolna vsebina teh direktiv se bo nahajala v reportu naših sestankov pred "House of Representatives Appropriation Committee", ki bo kmalu objavljen.

Is urada ZOJSA Rusi za Tita

V pismu časopisu "Vojna in delavski razred" odgovarja profesor Korovin akademiku Deržavinu na članek, ki je izšel v prejšnji številki istega časopisa in v katerem glavni zgodovinar stavljajo vprašanje, "ali ni prišel čas, da se pretrgajo odnosi z jugoslovansko vlado v Kairu."

"Deržavin zasluži pohvalo za podčrtanje prevážnega vprašanja o zaprekah, stavljenih na pot borbe narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije od strani reakcionarnih krogov, grupiranih okoli jugoslovanske begunske vlade," piše Korovin.

"Ipak, Deržavinovi konkretni predlogi potrebujejo temeljite opore in definicije. Osamljenost jugoslovanske begunske vlade od naroda, nedemokratični značaj vlade in veliko število nepravilnih akcij, katerih posledice so škodljive vzajemni stvari Združenih narodov, so specifične napake Puričeve vlade.

"Podobne napake so lastne tudi drugim begunskim vladam, n. pr. poljski. V upanju, da sovjetska vlada pretrga odnose z jugoslovansko begunsko vlado, ne moremo, da bi se ne zanimali za mišljenje naših zaveznikov o tem vprašanju."

Korovin beleži potem razlike zavezniskega mišljenja napram jugoslovanski vladi v Kairu in zaključuje: "Združeni napor jugoslovanskega naroda in moč vodečih sil anti-hitlerjevske koalicije bodo v stanju zagotoviti ustanovitev na resnično demokratičnih načelih sloveče vlade v Jugoslaviji, za katero bo stala jugoslovanska narodna osvobodilna vojska, preizkušena in plamenih vojne. Njeni preizkušeni voditelji bi mogli zajamčiti nezlomljivo edinstvo jugoslovanskih narodov doma in v zamejstvu in odstraniti s pota vse, kar ovira zajedniško stvar osvobodjenja..."

"Računati moramo pri tem važnem vprašanju s položajem zaveznikov, ki vodijo skupno borbo proti skupnemu sovražniku."

Italijansko časopisje o Rusiji

London. (ONA).—Emilio Betti, ki piše v Corriere della Sera, je postavil vprašanje, ali bodo Rusi imeli pravico kaj odločevati v pogajanjih med narodi Evrope, in velikopotezno odgovoril na to vprašanje takole:

"Vprašanje bi lahko pritrldno odgovorili, če se Rusi ne bodo postavili sami proti Evropi v nenaravno zvezo z angleško-ameriški plutokracijami. A če bi v to privolili, bi se Rusi najprej morali odreči svetovni nadvladi in izvedbi boljševoških načrtov in obljubiti bi morali, da bodo spoštovali evropsko avtonomijo."

Betti je dodal, da morajo "Rusi prenehati s strogo izolacijo svoje ekonomije zato, da bo tudi zapad imel nekaj od nje."

Fašistični pisatelj je dal nekaj navpovov tudi Britancem in Amerikancem, rekoč, da Angleži sploh nimajo ničesar za reči o evropskih vprašanjih. Amerikanci pa bi se morali vrniti k Monroejevimi doktrinam.

Izjave antifasištičnih voditeljev v starem kraju

(Se nadaljuje.)

ODLOČITE SE Dr. MARIJAN BRECELJ

Če torej čuti danes del slovenske duhovščine in del bivših katoliških voditeljev-laikov, da je odrinjen od sodelovanja in vodstva slovenskega naroda, se mora zavedati, da je tega kriv sam.

Nasemu osvobodilnemu gibanju hočete za vsako ceno vtisniti pečat socialne revolucije. Mislim, da je doba teh dveh let dovolj jasno dokazala, da je prvi in glavni smoter sedanjega našega boja narodna osvoboditev in da niti zdalec ne posega ta boj v kako socialno revolucijo. Ako bi le z drobcem dobre volje spremljali delo in napore vodstva O. F., bi morali brez dvoma samo to voljo in te cilje osvobodilnega gibanja razbrati. Le dejstvo, da O. F. združuje vse plasti slovenskega javnega življenja brez vsakih razrednih razlik, dokazuje njih narodno osvobodilni značaj. Dokazuje pa ta narodni značaj tudi vsa njegova politika, ki jo vodi popolnoma v skladu s cilji združenih zaveznikov. Dokazuje to njegovo voljo praktično izvajanje oblasti na ozemlju, ki ga je osvobodila naša vojska. Dokazuje končno njeno hotenje, ustroj in borba njene vojske same, ki je izključno usmerjena v obrambo in osvoboditev slovenske domovine.

Kdor je iskal nasprotnih dokazil v morebitnih izjavah in dejanjih neodgovornih ljudi, ta je namenoma potvarjal resnico zato, da bi osvobodilnemu gibanju škodoval.

Okvir osvobodilnih teženj je začrtan z devetimi osnovnimi točkami, ki jih je v jeseni 1941 sprejel plenum O. F. v Ljubljani. V teh osnovnih točkah je poudarjeno, da bo v vseh stvareh, ki presagajo okvir sedanje osvobodilne borbe, ODLOČALO NA DEMOKRATIČEN NAČIN SLOVENSKO LJUDSTVO SAMO. Ker je ves narod poklican v ta osvobodilni boj, zato bo tudi ves narod po osvoboditvi odločal o svoji usodi in zato ne more biti nihče, kdor je z narodom, za svoje pravice ogoljufan.

"O. F. oziroma partizani so pobili toliko nedolžnih slovenskih katoliških ljudi, da je sprava z njimi nemogoča, ker je nemogoče presojati ta grozodejstva drugače, kot da je nameravala O. F. uničiti vse, kar je katoliškega na Slovenskem". - To je vaš najhujši očitek in s tem očitkom, ki ste ga z zagrizeno doslednostjo vzdržali in ga še vzdržujete, ste slovenskemu ljudstvu največ škodovali. Kakšen delež ima pri tem zločinaško pisanje "Slovenca", "Slovenskega doma" in "Domoljuba", časopisov, ki jih izdaja katoliško tiskovno društvo, ni treba posebej omenjati.

Zavedajte se predvsem dveh stvari, prvič vodstvo O. F. ni zagrešilo nobenega zločina, drugič pa nihče ni bil kaznovan ali ubit zato, ker je bil katoličan. O. F. je izločeval iz srede slovenskega ljudstva samo narodne izdajalce, katerih zločin je bil dokazan. Broj proti navadnemu izdajalcu pa je prav tako in še bolj upravičen, kakor boj proti okupatorju.

Ogromna večina tistih, ki jih je katoliško časopisje proglasilo za žrtve vere in slovenstva, je prejelo zaslužen kazen za dokazano narodno izdajstvo. Nihče ne samo od njih, ampak od vseh, ki so padli izven boja z okupatorji, ni padel zaradi tega, ker je bil katoličan. O. F. bo lahko v bodočnosti predložila dokaze za vse tiste primere, v katerih je nastopila kot upravičena slovenska oblast, za obrambo naroda, ki je bil v boju z močnejšim in nečloveškim okupatorjem.

Razumljivo pa je, da so se v teku tega velikega dogajanja pripelele stvari, ki niso bile v interesu in ne po želji slovenskega ljudstva, O. F. in njenega vodstva. Kakor ti pojavi niso bili od nikogar zaželeni in upravičljivi, tako so vendar razumljivi. Nemogoče je namreč, da bi v času, kakršnega je preživljal slovenski narod predvsem v prvem letu okupacije, stekel njegov veliki osvobodilni boj brez vsakih napak, brez takih primerov, ki bi bili kot posamezni pojavi vredni obsodbe.

Kakor pri vseh sličnih gibanjih v zgodovini, ko se sproščajo ljudske sile, tako so tudi pri našem nujno spremljale ta razvoj posamezne nevske okolnosti. Toda ali ste se že kdaj vprašali, kje je iskati pravi vzrok takim pojavom? Poglavitni vzrok so brez dvoma politične in družbene razmere, v katerih je živel v preteklosti naš narod, je naša celotna politična vzgoja, je način vsega preteklega življenja.

Kaj je čuda, da se je pri takem razgibanju, ki ga je v široke ljudske množice zanesel, na eni strani okupatorjev teror, na drugi pa naš boj, pojavil sem in tja nebrzdani odpor prej zatiranega človeka proti zatiralcem in da je včasih tak izbruh v svoji nepreračunanosti udaril po nekem, ki ni bil neposredno odgovoren? Za take pojave je v prvi vrsti odgovoren tisti, ki mu je v preteklosti bila poverjena skrb za celotno narodno vzgojo, pa je to skrb izrazil ali zlorabil.

Kljub težki dediščini, ki jo je v tem pogledu prevzelo vodstvo osvobodilnega gibanja, je treba ugotoviti, da so bili pri nas taki primeri nerada in samopašnosti zelo redki. In čigava zasluga je, da so ostali ti slučaji osamljeni in da je bila v kratkem času odstranjena vsaka samovolja? Zasluga O. F. je in njene resne, dosledne in domoljubne volje, zasluga vojaškega in političnega vodstva je, ki je v kratkem dobilo vajeti v svoje roke. Vpdtstvo O. F. je vsak primer samovolje ostro kaznovalo. V kolikor mi izjemne razmere preprečujejo uvesti redni postopek proti slehernemu krivcu, bo brez dvoma to storilo po osvoboditvi, ker je in bo ostala njegova trdna volja—pravičen boj do končne zmage.

Ali ste kdaj pomislili, kakšen položaj bi nastal na Slovenskem, če ne bi bilo O. F. z njeno železno voljo voditi disciplinarno vsa ta naša osvobodilni pokret? Kdo bi zadrževal ljudsko maščevalno jezo, ki je nastajala in rastla apriči grozodejstev bele garde? Mnogi pravite, da je bela garda nastala prav zaradi grozot O. F. Da, za ta puhel in sam po sebi nemogoč, neverjeten in nikoli upravičljiv razlog, se je hotela skrivati vsa naša izdajalska protinardna reakcija.

Ne, stvari so bistveno drugačne in nikomur se jih ne bo posečilo pred zgodovino izkrižiti. Bela garda je bila organizirana in je izvajala svoje delo takoj ob pojavu naše O. F., to je takrat, ko "O. F. ni izvajala še nikakršnih grozot"! Saj ni ostalo slovenski javnosti skrito izdajalsko delo Natlačena, Erliha, številnih drugih "voditeljev" in njihovih pomagačev.

Ti ljudje so se že od samega začetka brez vsakega povoda od strani O. F. usmerili proti njej, bili odločeni na vsak način izvesti politično in vojaško organizacijo s pomočjo okupatorjev—organizacijo, ki naj bi v zaščito osebnih in klikarskih interesov uničila naše partizanstvo. Zamislite si, z rami ob rami z okupatorjem so pričeli boj proti partizanom, proti tisti edini sili na Slovenskem, ki je brezkompromisno in ne oziraje se na svoje težke žrtve vodila veličasten osvobodilni boj našega ljudstva samo zato, da mu pribori svobodna in samostojna bodočnost. In kdo more biti tako slep in tako pokvarjen, da bi nasedel njihovemu opravičilu, ki ga vsiljujejo slovenski javnosti in zunanjemu svetu, češ branimo narod pred razbojniki in morilci?

(Dalje prihodnj.)

Razbita nemška bojna letala na letališču pri Sevastopolu.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Kračevac

(Nadaljevanje)

Na vrtu je bilo temno in je dišalo po topli rosi. Med špranjami so se kot gotska okna lesketale zelenkaste lise zarje. Nad bledimi tratami se je drobno kadila prva meglica. Bilo je, kakor da bi nekdo tiho in nevidno hodil po pustih stezah med molčecim drevjem in da tiho podhrtevajo dremajoče travnate bilke in cvetlice, kadar se jim približa.

Na bregu je bilo svetleje; zarja je samo do polovice obevala reko, ki se je še svetlo vila skozi temne loge. Lida je sedela tu tik ob vodi; njena pogreznjena postava se je belila v travi kakor tajinstvena senca, ki toži nad vodo.

Tisto svetlo in pogumno razpoloženje, ki se je polastilo ob mirnih bratovih besedah, je prav tako hitro izginilo, kot se je pojavilo in zopet sta prišla sramota in strah kot črna dvojica in se usedla zraven nje ter zanesla vanjo misel, da nima več pravice ne le do nove sreče, ampak tudi ne do življenja.

Po cele dneve je sedela s knjigo v roki na vrtu, ker ni mogla naravnost in prosto gledati materi v oči. Tisočkrat se je v njej vse vznemirilo, tisočkrat si je rekla, da ni mati proti njenemu lastnemu življenju nič; toda vedno, kadar je pristopila k njej mati, se je Lidin glas izpremenil, izgubil svoj doneči značaj, v očeh se ji je pa blestelo nekaj krivega in plahega. Njena zadrega, rdečica, negotovi glas in plahi pogled so mater vznemirjali. Mučno povpraševanje, nemir in neprestani vprašujoči pogled so Lido tako izmučili, da se je začela skrivati.

Tako je sedela tudi ta večer in otožno zrla za zahajajočo zarjo na črnem obzorju in mislila svoje težke, nerazrešljive misli.

Mislila je o tem, da ne razume življenja. Pred njo se je dvigalo nekaj nedosegljivega ogromnega, zapletenega kot protje, lepljivega in mogočnega.

Cela vrsta prebranih knjig, vrsta velikih in prostih misli je šla skozi njeno glavo in videla je, da njeno dejanje ni bilo samo naravno, ampak tudi dobro. Ono ni nikomur povzročilo nič hudega, pač pa je nudilo njej in drugemu človeku uživanje. Brez tega življenja ne bi imela mladosti in življenje bi obupalo kot drevo v jeseni, ko mu odpade listje.

Ugovor, da je njeno občevanje z moškimi v nasprotju z religijo, se ji je zdel smešen in vsi stebri tega ugovora so bili že davno izpodkopani in porušeni po svobodni človeški misli. Zaključek je bil tak, da bi se morala veseliti kot cvetlica, v solnčnem jutru oprazena z novim življenjem; ona je pa trpela in se čutila na dnu prepada, niže od vseh drugih, zadnje od zadnjih. In če je še tako klicala na pomoč velike misli in neomajne resnice, so se te vse stajale pred bodočim dnem sramote, kakor se stali vosek na ognju. Namesto da bi stopila z nogo na vrat ljudem, ki jih je prezirala radi njihove otopelosti in neomejenosti, je mislila Lida samo na to, kako bi se jih rešila in jih ogoljufala.

Kadar se je na samem jokala in skrivala solze pred ljudmi, kadar jih je varala z navidezni veseljem, sebe pa prepuščala topemu obupu, je vlekle Lido samo k Novikovu kot cvetlico k toplemu žarku. To, da jo bo rešil, se ji je zdelo zločinsko podlo, včasih so se je polastili nemirni dvomi, ali je mogoče, da ona zavisi samo od njegovega odpuščanja in ljubezni; vendar ji je bila zavest o svoji popolni onemoglosti in ljubezen do življenja močnejša od njenega naziranja in protesta. Namesto da bi svobodno pogledala Novikovu v oči, se ga je bala, kot da bi bil sužnja. V tem razdvojenem dekletu je bilo nekaj brez pomoči in pomilo-

vanja vrednega kot v ptici s pristrženimi perutmi, ki ne more nikamor več zleteti.

Kadar so pa postale njene muke neznosne, se je Lida spomnila brata in njeno dušo je obliho navno začudenje; bilo ji je jasno, da ni zanj nobena stvar sveta, da nje ne smatra za sestro, ampak za samico, da je egoisti in nemoralen. Istočasno je pa bil on zanjo edini človek, ki ji je bilo pri njem lahko, ki se je lahko z njim brez sramu pogovarjala o najbolj skritih tajnostih svojega življenja. V njegovi navzočnosti se ji je zazdelo vse enostavno in ničevo. Bila je noseča; dobro, pa kaj je potem? Občevala je z njim, res, toda to ji je bilo tako prijetno! Prezirali jo bodo in poniževali — kaj pa je to! Pred njo je življenje, solnce in svoboda, ljudi je pa povsod zadosti. Mati bo trpela, pa naj, če hoče! Lida ni videla materinega življenja, ko je ta preživljala svojo mladost in mati tudi ne bo gledala za njo, ko bo umrla; slučajno sta se srečali na poti življenja in šli nekaj časa skupaj ter se na poti ne moreta in ne smeta postaviti ena drugi po robu.

Lida je vedela, da sama nikdar ne postane tako svobodna kot on, da se, če misli tako, samo podrejuje čaranju tega mirnega in trdega človeka, a prav tako silno začudeno in vzhičeno nežno je sodila ona o njem. Nenavadne in nemirne misli so blodile v njeni duši.

„Če bi mi bil on tuj in ne brat . . . je boječe mislila in je kolikor je mogla hitro zatrla to gnusno, toda mikavno misel.

In zopet so se obrnile njene misli k Novikovu; kot sužnja je boječe čakala in upala na njegovo odpuščanje in ljubezen.

Tako se je sklepala ta začarani krog; onemogla se je zaletavala Lida na njem, da bi prišla kam naprej in pri temu so ji ginile zadnje moči in barve njene mlade, svetle duše.

Začula je korake in se ozrla.

Novikov in Sanin sta se ji molče bližala in korakala naravnost čez visoko travo. Njunih obrazov ni bilo v bledem večernem mraku mogoče razgledati, vendar je Lida bogve zakaj hipoma zaslutila, da se strahna minuta bliža. Bila je tako bleda in slaba, da bi človek mislil, da jo je življenje zapustilo.

„No,“ je rekel Sanin; „zdaj sem pripeljal, k tebi Novikova, kar pa rabi — ti bo sam povedal . . . Posedita malo tukaj, jaz grem pa čaj pit.“

Strumno se je obrnil in z dolgimi koraki odšel čez travo.

Nekoliko časa se je še vedno videla njegova bela srajca, ki se je polagoma prelivala v mrak in potem popolnoma izginila za drevjem; vse je postalo tako tiho, da ni bilo mogoče verjeti, da bi bil odšel čisto stran in da ne bi stal v senci dreves.

Novikov in Lida sta ga spremila z očmi in oba sta po tej kretnji spoznala, da je že vse povedano in da je treba samo glasno ponoviti.

„Lidija Petrovna,“ je tiho rekel Novikov in glas mu je bil tako žalosten in tako ginljivo iskren, da se je Lidi nežno skrčilo srce.

„Pa tudi on je nesrečen, pa dober je . . .“ si je mislila deklet v otožnem veselju.

„Vse vem, Lidija Petrovna,“ je nadaljeval Novikov in čutil je, kako raste v njem ginjenje nad svojim dejanjem in sočutne do njene skrbi polne, plašne postavice. „Toda ljubim vas kot poprej . . . mogoče se boste tudi vi kdaj zaljubili vame . . . povejte, ali . . . ali hočete biti moja žena?“

„Ni ji treba veliko govoriti o tem,“ si je mislil, „saj niti ne ve, koliko žrtvujem zanjo.“ (Dalje prihodnjič.)

Slepec in njegov brat

Cerkvenik Ang.

1.

Berlin je lepo in veliko mesto.

Električne se okorno premikajo, avtobusi se vztrajno in uporno silijo v ospredje, taksiji gibčno švigajo po gladkem asfaltu, motociklisti in kolesarji se urno in neprekosljivo gibčno umikajo električni, ki je ukovana v železne tise, težkim avtobusom in hitrim taksijem.

Po Leipziger Strasse se sprehajajo elegantne dame in brezposelne delavke, petični kavalarji in lačni otroci.

Tam nekje na oglu magazina Wertheim stoji slepec, invalid. Sloni ob zidu ter ponuja publiko razglednice in časopise. Ob nogah mu leži lep nemški ovčar, ki ima prepasan bok z rumenim platnom, na katerem je velik napis:

„Moj gospodar je izgubil v svetovni vojni vid. Kupujte pri njem razglednice in časopise. Prosim, lepo prosim.“ Stojim in gledam. Odkod poznam takega človeka? Stopim k njemu.

—Ali niste bili v februarju 1917 pri Lawrinowu?

Slepec se je stresel.

—Kdo ste?

—Ali niste Müller? Heinrich Müller?

—Kako veste?

Okrog naju so se jeli zbirati radovedneži. Bilo mi je neprijetno.

—Kdaj greste zvečer domov?

—Ob enainvajseti.

—Dobro. Počakajte me, prosim. Prišel bom po vas.

Zvečer je Berlin mnogo lepši, še mnogo veselejši. V kavarnah igrajo godbe, električne žarnice v stoterih barvah razlivajo mavrično svetlobo po gosto obljudeh ulicah.

Le slepec je enako žalosten, le pes leži enako mirno.

Stopil sem k njemu.

—Ali greva?

Obrnil se je k peti!

—Halo, Soniman, pojdimo!

Pes se dvigne, se pretegne ter počasi in previdno povede svojega gospodarja do prvega križišča. Na križišču se ustavi ter počaka na znamenje stražnika. Potem pa mirno na drugo stran. Pripelje naju v staro mesto ter povede skozi obokano vežo v prvo nadstropje. V prednji sobi se vzpne in pritisne na kljuko.

Nekdo naglo odpre vrata.

—Dober večer!

—Dober večer. Kdo je prišel s teboj?

—Zdi se mi, da ga poznam. Po glasu. Bili smo skupaj na fronti.

—O, gospod nadporočnik!

Pred menoj je stal starejši Heinrichov brat, korporal pri moji nekdanji stotnji. Segla sva si v roke.

—Saj res, nadporočnik je. Ni sem se mogel spomniti! je rekel slepec.

Nekoliko trenutkov smo molčali, le pes je nemirno hodil iz kota v kot.

—Soniman, psiček moj, pozabil sem nate! Evo ti, vzemi.

—Pobožal ga je po glavi in položil predenj veliko lončeno skledo s kostmi in juho.

—Sedite, gospod nadporočnik!

—Kakšen nadporočnik! sem rekel. To je bilo nekdanj, pa se ne bo—upam vsaj—nikdar več povrnilo.

—Mogoče pa vendarle!

Stisnil je pest ter udaril po mizi.

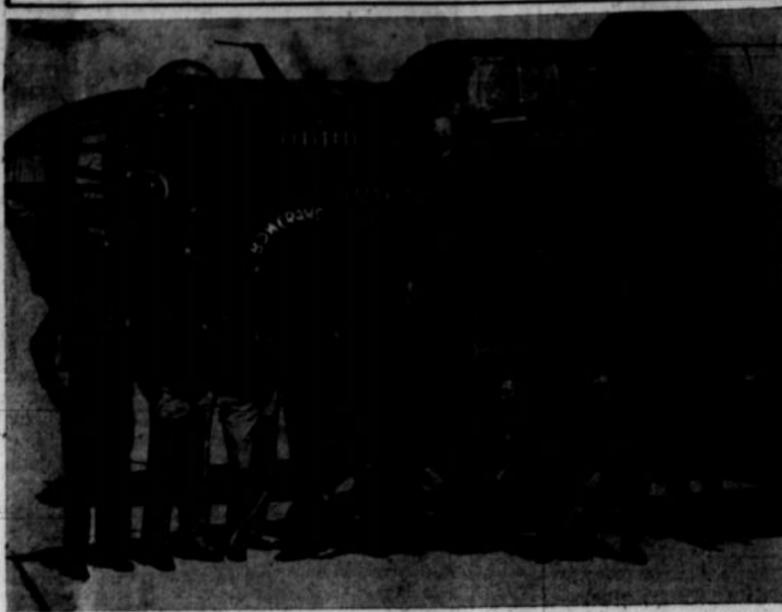
—Mogoče pa!

Tudi slepec je sedel.

Vsi trije smo sedeli okrog mize.

Samovar je šumel. Tramvaj

“BOOMERANG” CREW DELIVERS

At General Mitchell Airport, Milwaukee, Wisconsin, Captain Walter T. Stewart, pilot of the Liberator bomber "Boomerang" which has returned to the United States after 53 successful missions in three theatres of operations reads a message for American mothers to First Lt. Ben Juskiwicz who performed 40 successful missions in the Mediterranean theatre of operations and was decorated with Air Medal and eight Oak Leaf Clusters. The message is to the mothers of men in uniform, particularly those whose sons are in the Airborne Infantry, asking women to save and turn in used kitchen fate to make vital war materials. Reading from left to right, back row: Radio Operator and Tech. Sgt. Edwin D. Kleins, Richmond Hills, N. Y.; Bombardier and 1st Lt. George C. Everhart, Marysville, Kansas; Navigator, 1st Lt. Wm. N. Ford, Jersey City, N. J.; Crew Chief, Master Sgt. Charles A. Chambers, Mechanicsburg, Pa.; Co-pilot, 1st Lt. John V. Kemp, Los Angeles, Calif.; 1st Lt. Ben Juskiwicz, Milwaukee, Wis.; Captain and Pilot, Capt. Walter T. Stewart, Salt Lake City, Utah; Staff Sgt. Michael L. Sullivan, Detroit, Michigan; Staff Sgt. Enos H. Lee, Jarrettsville, Maryland. Front row: Staff Sgt. Wm. A. Apy, New Canaan, Conn.; Original Crew Chief, Master Sgt. George C. Ewald, Norfolk, Virginia; Tech. Sgt. Alfred B. Bergkamp, Cheney, Kansas; Engineer and Tech. Sgt. Ralph L. Carroll, North East, Pa.

je zvonil tam daleč nekje. Avtomobili so tulili kakor lačni volkovi, pod trhlilim podom so se preganjale in cvilele podgane.

Slepec je pripovedoval:

—Kako se je moglo zgoditi, vas zanima? Prav tisto nedeljo, ko ste odšli na italijansko fronto, smo zvedeli, da bo prihodnji dan napad. Bili smo dobro pripravljeni. Saj veste, da smo se v Skobeljevem taborišču šest tednov vadili in urili v napadu na smrtno koto 317, s katere so nas sibirski streliki kosili, kakor da smo bili zrelo klasje. Do pičice natančno smo vedeli, kaj je vsakomur bilo določeno izvršiti. Jaz sem bil določen za napad na oficirsko podzemnico, ki je stala nasproti našemu prisluškovalcu št. 6.

Stemnilo se je. Počasi smo se, drug za drugim, splazili po trebuhu proti prisluškovalcu.

—Ali ni bil prisluškovalec št. 6 pred žičnimi ovirami?

—Da, pred španskimi jezdecji je ležal za plitvim prsobranom. Bil je oddaljen kakšnih štirideset metrov od ruskega jarka. Zbrali smo se v nizkem jarku, ki je nekdanj tvoril del naše prve linije. S prisluškovalcem vred nas je bilo 12. Naročeno nam je bilo: Točno ob devetnajstih se razvrstite, tri minute pozneje pa izvršite naskok! Samo z ročnimi granatami. Plaziti se dvajset korakov v strjeni vrsti, pripeljati se kolikor mogoče bliže ruskemu prsobranu, potem pa na živžig našega poročnika skočiti, pognati se s silnim zaleptom naprej, zagnati v ruski jarek ročne granate, z granatami in bodalom "ščistiti" jarek ter tako zavzeti smrtno koto. Za nami je stala v pripravljenosti stotnija pešcev, oddelek strojnje in oddelek infanterijskega topništva. Le tem je bilo naročeno zasesti ruske jarko, jih preurediti za obrambo proti Rusom ter jih braniti proti protinapadu. Infanterijski stotniji in oddelku strojnje je poveljeval nadporočnik Habersohn, saj ste ga poznali?

—Prav dobro. Bila sva si vedno v laseh.

Ob polu devetnajstih smo bili že vsi zbrani. Levo in desno od nas so se prav tako plazile proti prisluškovalcem sence.

Mirno. Mrz.

Zeblo me je v noge. Nekje desno od nas, a zelo daleč, se je slišalo signaliziranje plinskega napada. Pred nami je, morda kakšnih pet in dvajset do trideset metrov oddaljen čepel v jarku ruski prisluškovalec. Zdi se mi celo, da sta bila dva.

Ali so slutili, da se nekaj pripravlja? Ali so nemara celo določeno vedeli? Iz ruskih jarkov ni bilo slišati niti najmanjšega šuma.

Ko sem druge večere slonel na prsobranu kot prisluškovalec, sem po navadi zelo intenzivno poslušal vrvenje tam preko.

Petje, žalostni, včasih poskočni akordi harmonike. O, kako otožno. Še danes se gni dviga iz srca jok, kadar se budijo v meni vse tiste otožne melodije, ki so se mi tedaj vkoreninile v najglobljo globino moje zavesti in krvi. Vse je minilo, vse je umrlo, samo tiste pesmi so ostale v meni žive in silne.

Tiste bele planjave in petje strojnje. Osameli strelji, živžigajoči izstrelki, ki so si visoko v zraku križali pota. Vse to je včasih bilo tako čudno lepo, zapeljivo, neznansko žalostno, tako žalostno, da sem si včasih zaželel umreti. Bilo mi je včasih, kakor da me je tista ilovnata zemlja vrgla iz sebe, kakor da me je rodila, da bi v meni izjokala gorje brezmejne samote.

Pesem harmonike, ruska pesem . . . Kakor zatajevan srč, kakor hrepeneca molitev tisočletja že ukovanega sužnja . . . Resnično: Nikdar nisem slišal nič bolj pretresljivo silnega.

—To je bilo pač zato, ker smo bili tedaj na fronti, ker smo vsi živeli tako nepopisno žalostno, tako nenavadno čudno.

—Ne, ne, niti danes se ne morem otresti tistih vtiskov.

Naj nadaljujem. Tisti večer je bilo tiho. Začutili smo, da tam preko vedo. V prsih nas je nekaj stisnilo. Bali smo se.

—Bali ste se?

—Da, bali. Vedno smo se bali, tistikrat pa še prav posebno. Nemir, ki se je rodil v ruskih jarkih, je z vso svojo težo padel na nas, kakor pada megla na jetična pljuča. Nemogoče je povedati, kako neznansko težko smo čakali, da so minile vse tiste neskončno dolge minute.

—Vem, vem! sem zašepetal.

—Nohte sem si grizel, izgovarjal sem imena ljudi, ki so mi bili dragi, po hrbtu me je spreletaval mrz. Tisoč misli mi je

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unljako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden. dva. tri. štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri vpisovanju \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška reč, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:
Za Združ. države in Kanado \$6.00 Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.80 1 tednik in 6.30
2 tednika in 9.60 2 tednika in 12.60
3 tednike in 14.40 3 tednike in 21.90
4 tednike in 19.20 4 tednike in 29.40
5 tednikov in nič 5 tednikov in 39.00
Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$

1. Ime Čl. družina št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družina št.

3. Čl. družina št.

4. Čl. družina št.

5. Čl. družina št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

Delavci pišejo svoja imena na bombnik, ki je bil zgrajen v tovarni Boeing Aircraft Co., Seattle, Wash.